

امید به آینده در بین جوانان استان زنجان با تاکید بر نقش سرمایه اجتماعی

حسین احمدی^۱

علی ذوالقدر^۲

کریم حنفی نیری^۳

[10.22034/ssys.2025.3549.3600](https://doi.org/10.22034/ssys.2025.3549.3600)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۲/۰۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۶/۲۴

چکیده

هدف مطالعه بررسی امید به آینده در بین جوانان استان زنجان و عوامل تعیین کننده آن بود. کلیه جوانان ۱۸ تا ۳۵ سال استان زنجان در سال ۱۴۰۳ به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شدند که شامل ۱۹۹۳۲۷ نفر می‌باشد. حجم نمونه طبق فرمول کوکران ۳۸۳ نفر برآورد و پرسش‌نامه‌های تحقیق از بین ۳۹۰ پاسخگو گردآوری شده و تحلیل گردید. آزمون ابزار نشان داد پرسش‌نامه دارای روایی و پایایی کافی است. طبق یافته‌های تحقیق متغیر امید به آینده با میانگین ۳,۵۲ و انحراف استاندارد ۰,۶۱ بالاتر از متوسط بوده است. از بین عوامل فردی متغیرهای جنسیت، سن، مدرک تحصیلی، و وضعیت اشتغال، مؤثر بوده و اثر رشته تحصیلی رد می‌شود. از بین عوامل خانوادگی وضعیت تأهل، سطح منطقه مسکونی، نوع مالکیت منزل، وضعیت درآمدی و وضعیت ثروت خانوار مؤثر بوده و اثرگذاری محل سکونت (شهری/روستایی) رد می‌شود. اثرگذاری عضویت در سمن‌ها مورد تایید واقع شد، همچنین افرادی که تمایل بیشتری برای عضویت در سمن‌ها داشتند از سطح بالاتری از امید به آینده برخوردار بودند. شاخص کلی سرمایه اجتماعی $(\beta = 0.586)$ ، مشارکت اجتماعی $(\beta = 0.543)$ ، اعتماد اجتماعی $(\beta = 0.487)$ و حمایت اجتماعی $(\beta = 0.336)$ به ترتیب از بیشترین تا کمترین اثر را از خود نشان دادند و در مجموع ۳۷٪ واریانس متغیر وابسته را تبیین کردند.

کلمات کلیدی: جوانان، امید به آینده، سرمایه اجتماعی، عوامل فردی

^۱ - استادیار، گروه آموزش علوم اجتماعی، دانشگاه فرهنگیان، تهران (پروفسور شهید بهشتی زنجان)، ایران (نویسنده مسئول)

Email: h.ahmadi@cfu.ac.ir

^۲ - دانشجوی دوره دکتری جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.

^۳ - دکترای جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه و مدرس جامعه‌شناسی، گروه آموزش علوم اجتماعی، دانشگاه فرهنگیان، پردیس شهید بهشتی زنجان، ایران.

بیان مسئله

امید یکی از نیازهای انسان به شمار می‌رود (افشانی و جعفری، ۱۳۹۵). این مفهوم در فرهنگ وبستر به عنوان تمایل به کارکردن یا چیز با ارزشی همراه با انتظار وقوع آن در طول زمان تعریف شده است (فرهنگ وبستر، ذیل واژه Hope). علیرغم اختلاف نظرها و تغییراتی که در تعریف امید اتفاق افتاده است، تقریباً تمام کسانی که در زمینه امید مطلبی نوشته‌اند توافق دارند که امید انتظارات در مورد آینده را شامل می‌شود (Callina et al., 2015: 72). در طی دهه‌های ۱۹۵۰ تا ۱۹۶۰ روانشناسان امید را به عنوان انتظار مثبت برای دستیابی به هدف تعریف کرده‌اند (Menninger 1959; Stotland 1969). همچنین تصور کلی مبتنی بر این که اهداف می‌توانند تحقق یابند (Snyder et al. 1997:400) به عنوان تعریفی از امید ارائه شده است. لوپز و همکاران (۲۰۰۴) اظهار می‌کنند که قدرت امید به عنوان یک نیروی انگیزشی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. ارزش امید به قدرتی است که در آینده نهفته است از این رو نگاه به آینده مؤلفه محوری امید محسوب می‌شود (سماوی، ۱۳۹۱: ۲-۳). بیشتر مطالعاتی که مفهوم امید را به کار می‌برند آن را به عنوان ظرفیت شناختی می‌دانند که هم تفکر عاملی یعنی اراده برای موفقیت و هم تفکر مسیری را در بر می‌گیرد؛ یعنی توانایی درک شده برای شناسایی و پیگیری مسیر موفقیت؛ بنابراین امید با مفهوم‌سازی این تصور همراه است که فرد می‌تواند به اهداف مورد نظر برسد (گلابی، کوهی و حاجی‌محمدی، ۱۴۰۱: ۱۱۲).

وضعیت امید به آینده، پیامدهای مختلفی برای افراد دارد که در بالاترین سطح، آثار خود را در قالب پیشرفت، رکود و یا توقف جامعه نشان می‌دهد (عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۹). تحقیقات قبلی نشان داده‌اند که نوجوانان و بزرگسالانی که دارای سطوح بالایی از امیدواری بوده‌اند در زمینه‌های تحصیلی، ورزش و سلامتی، حل مسئله و بهزیستی روانی عملکرد بهتری داشته‌اند (Sntder et al. 2003). امیدواری می‌تواند روند رویارویی با ناملایمات زندگی را آسان کند؛ درمان و کیفیت زندگی را ارتقا بخشد (Chimick & Nikolaichak 2004). همچنین چشم‌انداز آینده و اثر آن بر سوء مصرف مواد مخدر (Apostolidis, 2006؛ Fieulaine & Soulé 2006؛ شهرادی، محمدی فر و فخری ۱۳۸۹؛ Bolland, 2003)، تأخیر در دریافت تقویت کننده‌ها (Ferrari & Diaz-Morales 2007) روابط اجتماعی (Lang & Carstensen 2002) و آموزش و پرورش (Adelabu 2008; Husman & Shell 2008) مورد توجه و بررسی قرار گرفته است (سماوی، ۱۳۹۱: ۳؛ میرزاییان، حسن‌زاده و مصلحی‌جویباری، ۱۳۹۳: ۱۲۴). افراد امیدوار رضایت بیشتری داشته‌اند. همچنین افراد دارای ناتوانی شناختی که دارای امیدواری و خوش‌بینی بیشتری بوده‌اند از زندگی خود رضایت بیشتری نشان داده‌اند (Proctor and liley, 2014: 208-209; Shogren et al., 2006).

امید به آینده در بین جوانان استان زنجان با تاکید بر نقش سرمایه اجتماعی

امید به آینده و دوره جوانی دو مفهوم تنیده محسوب می‌شوند. اغلب جوانان امید دارند در آینده شغل دلخواه‌شان را داشته باشند، توانایی خرید چیزهای مورد نیازشان را کسب کنند و یک خانواده خوشبخت داشته باشند (Nurmi 2004; Schmid et al., 2011). اهداف، انتظارات، و احساسات یک جوان از آینده نیروهای قدرتمندی هستند که چگونگی پیشرفت او را تحت تأثیر قرار می‌دهند. آینده رویایی نوجوان یا خودهای ممکن وی انگیزه رفتارهای فعلی اوست. اغلب تصمیماتی که نوجوانان می‌گیرند مانند انتخاب دوستان، فعالیت‌های فوق برنامه، و انتخاب رشته انعکاسی از خودهایی است که آن‌ها امیدوارند در آینده کسب کنند (Markus & Nurius, 1986; Oyserman & James, 2009; Yowell, 2000; Callina et al., 2015: 72).

تجربیات روزمره ما از یک طرف و یافته‌های علمی از طرف دیگر نشانگر این است که امید به آینده به عنوان یک مسئله روز در ایران مطرح است. آمار نگران‌کننده نرخ خودکشی، اعتیاد، طلاق و سایر آسیب‌های اجتماعی، ترک تحصیل، افزایش سن ازدواج جوانان، افزایش افرادی که به سن مجرد قطعی می‌رسند کاهش نرخ فرزندآوری و مسایل دیگری از این دست نیز می‌تواند نشانه‌هایی از کاهش امید به آینده جوانان باشد. جوانان استان زنجان به عنوان بخشی از جوانان کشور علاوه بر این که می‌توانند تحت تأثیر عوامل فراملی و ملی قرار گیرند در درون استان نیز تحت تأثیر عوامل مختلفی هستند. وضعیت اشتغال، وضعیت تأهل، وضعیت باورها و اعتقادات دینی، ترکیب سرمایه اجتماعی، مجاورت با استان‌های متنوع و ... شرایطی را در استان فراهم ساخته است که می‌تواند وضعیت متفاوتی از نظر امید به آینده در بین جوانان استان زنجان ایجاد کند. داده‌های پیمایش‌های ملی بویژه پیمایش ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان نیز نشان می‌دهند مردم استان زنجان جزو استان‌هایی هستند که امید به آینده کمتر از میانگین کشوری را دارند (بازه ۳-۳٫۶ از ۱۰) و در بین استان‌هایی قرار می‌گیرند که شرایط نسبتاً بدی را از این جهت تجربه می‌کنند (امیدی، ۱۴۰۰: ۴۵). بنابراین با توجه به موارد مذکور هدف مطالعه بررسی امید به آینده در بین جوانان استان زنجان و عوامل مؤثر بر آن است. سؤال این است که امید به آینده در بین جوانان استان زنجان چقدر است و عوامل مختلف فردی و اجتماعی چگونه آن را تحت تأثیر قرار می‌دهند؟

اهداف این مطالعه عبارتند از:

- بررسی میزان امید به آینده در بین جوانان استان زنجان.
- ارزیابی نقش عوامل فردی در میزان امید به آینده جوانان استان زنجان.
- ارزیابی نقش عوامل اجتماعی در میزان امید به آینده جوانان استان زنجان.

مبانی نظری

امید با عناوینی مانند یک احساس مثبت (Averill, Catlin & Chon, 1990)، مجموعه‌ای از شناخت‌ها، یا تصورات درباره اهداف فردی و ابزارهایی برای رسیدن به آن اهداف (Snyder et al., 1991)، چیزی که کنشی را از فردی قابل انتظار می‌سازد (Breznitz, 1986) تعریف شده است. امید نیرویی هیجانی است که تخیل را به سمت موارد مثبت هدایت می‌کند به انسان‌ها انرژی می‌دهد و باعث افزایش رضایت از زندگی می‌شود (متیو، دانیلنگ، کوتس و ولان، ۲۰۱۴؛ متقی، شاملی و هنرکار، ۱۳۹۷: ۱۰۸-۱۰۹). امید به تسلیم‌پذیری ربط داده شده و اغلب به عنوان منبع قدرت مقاومت در برابر فلاکت و به عنوان روشی برای یافتن معنا در درون رنج مد نظر قرار گرفته است (Frankl, 1959; Seginer, 2008; Tedeschi & Calhoun, 2004). علاوه بر این اغلب ما با امیدهای پیش‌پاافتاده یا امیدهای روزمره (مانند: امیدوارم فردا باران نیارد) و امیدهای خیالی (امیدوارم قرعه‌کشی ماشین را برنده شوم) آشنا هستیم، و این استفاده‌های متفاوت از مفهوم امید در زندگی‌های روزمره بر ابهام آن افزوده و مطالعه آن را دشوار می‌سازد (Callina et al., 2015: 72). امید را عده‌ای از محققان ترکیبی از سه عنصر خودتنظیمی، تعمدی، انتظارات مثبت از آینده و پیوستگی با دیگران تعریف می‌کنند (Callina et al., 2015: 71; lerner et al., 2005).

نظریه‌های امید و امید به آینده

اسنایدر و همکارانش یک نظریه روانشناختی و مدل انگیزشی-شناختی از امید را که مبتنی بر تفکر هدف‌مند بود ارائه دادند (Marques and Lopez, 2014: 187-188). اسنایدر (۲۰۰۲) نظریه امید را مطرح کرد. مشاهده اهداف به عنوان اصل سازماندهی اصلی در پشت رفتار انسانی، ستون فقرات نظریه امید را تشکیل می‌دهد. از نظر شناختی امید در مدل اسنایدر از دو عنصر مجزا تشکیل شده است. اولین عنصر ظرفیت فردی برای ایجاد مسیرهای موفق است که از طریق آن‌ها می‌توان به اهداف دست یافت. با این حال تنها با ایجاد مسیرها نمی‌توان به اهداف دست یافت. عنصر دوم مؤلفه انگیزشی است زیرا افراد باید در انتخاب مسیرهای مناسب برای رسیدن به اهداف مد نظر خود اطمینان داشته باشند. بنابراین افکار امیدوار کننده منعکس کننده این باور هستند که مسیرهای انتخاب شده به سمت اهداف مد نظر را می‌توان برای توسعه، حفظ یا افزایش انگیزه دستیابی به کار برد. بر اساس نظریه امید مؤلفه انگیزشی عاملیت است که به ادراک توانایی استفاده از مسیرهای خود برای دستیابی به اهداف دلخواه اشاره دارد. اتفاق نظر وجود دارد که افراد امیدوار مستعد استفاده از عبارت‌هایی مانند "من می‌توانم این کار را انجام دهم" و "من تسلیم نمی‌شوم" هستند؛ یعنی زمانی که امید به دست می‌آید بهتر می‌توان با موقعیت استرس‌زا کنار آمد زیرا انتظار نتیجه مثبت امیدوار کننده است. با توجه به چنین انتظاری فرد انگیزه می‌یابد تا در مواجهه با نبود اطمینان

امید به آینده در بین جوانان استان زنجان با تاکید بر نقش سرمایه اجتماعی

عمل کند. افرادی که دارای سطوح بالایی از امید هستند ممکن است عوامل استرس‌زا را چالش برانگیزتر ببینند (به جای تهدید کننده) بنابراین تمایل و انگیزه بیشتری برای حل مسائل استرس‌زا به نفع راه‌حل‌ها دارند (Riviera, Shapoval and Medeiros 2021: 3-4).

استوتلند از ترکیب انتظار رسیدن به هدف و عوامل مؤثر بر آن قضایای مختلفی استخراج کرد. یکی از این قضایا چنین است: هرچه احتمال دسترسی به هدف بیشتر باشد، تأثیر مثبت آن بر فرد بیشتر خواهد بود. منظور وی از تأثیر مثبت شامل چیزهایی چون لذت، رضایت‌مندی، خوشی و شور است. به نظر وی امید تنها از طریق تجارب فردی و تکرار نمونه‌های مشابه به دست نمی‌آید، بلکه تعامل و ارتباط با دیگران در بروز یأس و یا امید در زمینه‌های متعدد اجتماعی عامل تعیین‌کننده می‌باشد. طبق این نظریه، امید و ناامیدی می‌تواند رضایت‌مندی فرد از شرایط فردی و اجتماعی را مشروط نماید (بهراری و همکاران، ۱۳۹۵: ۵۹).

مندلر معتقد است فردی که امید ندارد، متعاقب آن دچار افسردگی هم می‌شود. این وضعیت با این ادراک شروع می‌شود که مدام اتفاقات منفی رخ می‌دهند و یا اینکه اتفاقات مثبت رخ نمی‌دهند. حوادث منفی به عنوان موقعیت‌های شروع کننده‌ای عمل می‌کنند که افراد احساس ناامیدی کنند. فرد بر اثر ناامیدی به شدت غیرفعال شده و نمی‌تواند موقعیت خود را بسنجد و تصمیم بگیرد. ناامیدی شخص را درهم‌شکسته و در برابر عوامل فشارزا بی‌دفاع و گرفتار می‌کند. در این وضعیت به مرور افسردگی عمیق و بی‌تفاوتی جایگزین امید و اراده می‌شود و بر ارتباط شخص با محیط اجتماعی تأثیر منفی می‌گذارد (شمس و همکاران، ۱۳۸۶: ۸۲؛ کریم‌زاده، ۱۴۰۲: ۴-۵).

کالینا و همکارانش (۲۰۱۵) درصدد توسعه مدلی برآمدند که در قالب آن امید به آینده جوانان با عناصر سه‌گانه‌ای اندازه‌گیری می‌شد که بنا به تصور آنان ابهام در تعریف امید را حل می‌کرد. سه عنصر مورد نیاز برای مدل امید از نظر آنان عبارتند از: مهارت‌های خودتنظیمی قصدمندانه، انتظارات مثبت از آینده، و پیوستگی (Callina et al., 2015: 73-75).

یکی دیگر از دیدگاه‌هایی که در زمینه امید مطرح شده بحث چشم‌انداز زمان است که توسط زیملباردو و همکاران (۲۰۱۲) مطرح گردیده است. بر اساس این نظریه چشم‌انداز زمان چارچوب ذهنی نسبتاً ثابتی است که شامل پنج مؤلفه گذشته منفی، گذشته مثبت، حال لذت‌گرا، حال جبرگرا و آینده است. گذشته منفی یک دیدگاه بدبینانه و پر از تجارب ناخوشایند درباره گذشته فرد است. گذشته مثبت معمولاً دیدگاهی مثبت، دوستانه و گرم درباره گذشته دارد. حال لذت‌گرا نگرشی مبتنی بر تلاش برای رضایت از اهداف و تمایلات بدون توجه به پیامدهای آتی است. حال جبرگرا با این عقیده مشخص می‌شود که زندگی فرد به وسیله نیروهای معنوی یا حکومتی کنترل می‌شود و آینده تحت تأثیر سرنوشت است. چشم‌انداز آینده، نگرشی را بیان می‌کند که هدف آن دستیابی به اهداف بلندمدت به جای لذت بردن افراطی از زمان حال

است. به بیان دیگر چشم‌انداز زمان آینده به ترکیب آینده پیش‌بینی شده در حال روان‌شناختی اشاره دارد (زیمباردو و همکاران، ۲۰۱۲).

عوامل فردی و امید به آینده جوانان

عوامل فردی به عنوان متغیرهای زمینه‌ای همواره به عنوان تعیین کننده شرایط متغیرهای اجتماعی عمل کرده‌اند. در زمینه امید به آینده جوانان نیز مطالعات مختلفی به این دسته عوامل توجه کرده‌اند. افراسیابی و همکاران (۱۳۹۵) در مطالعه خود به عواملی مانند جنسیت، سن، مدرک تحصیلی، رشته‌های تحصیلی، تحصیلات و درآمد والدین توجه نموده‌اند. عبدالحی (۱۳۹۹) در مطالعه خود عواملی مانند جنسیت، سن، تعداد سال‌های تحصیل، تعداد فرزندان، هزینه‌های ماهیانه و استفاده از اینترنت را به عنوان عوامل اصلی در نظر گرفته و آثار مستقیم و غیرمستقیم این متغیرها را از طریق متغیرهای دیگر بر روی امید به آینده مورد سنجش قرار داده است. علیزاده‌اقدام (۱۳۹۱) در مطالعه خود نشان داده از بین عوامل فردی سن و عملکرد تحصیلی بر امید به آینده جوانان اثرگذار است. بهروزی و محمدی (۱۳۸۷) نشان دادند امید به آینده بر اساس جنسیت و رشته‌های تحصیلی متفاوت است. پورغزین (۱۳۷۹) در مطالعه خود نشان داد رفاه مادی یکی از عوامل امید به آینده بیماران است. بخش مهمی از مطالعات نیز نشان داده‌اند که نه تنها عوامل فردی به شکل مستقیم بر امید به آینده تأثیر می‌گذارند بلکه از طریق سایر متغیرها مانند سرمایه اجتماعی و دینداری این پدیده را تحت تأثیر خود قرار می‌دهند (علیزاده‌اقدام، ۱۳۹۱؛ افراسیابی و همکاران، ۱۳۹۵).

سرمایه اجتماعی و امید به آینده

در کنار عوامل فردی کاهش پایداری و تعهدات، کاهش رفت‌وآمدهای خانوادگی و خویشاوندی، عدم رعایت قوانین، کاهش پایداری به قواعد اخلاقی، اعتیاد (فولادیان، ۱۳۹۲: ۱۴۰)، نابرابری‌های اجتماعی، سرمایه اجتماعی، وضعیت دینداری و پایگاه اقتصادی-اجتماعی از عوامل اجتماعی مهم فقدان یا کاهش امیدواری محسوب می‌شوند. عامل سرمایه اجتماعی در اغلب مباحث مد نظر نظریه پردازان و محققان قرار گرفته و مباحث ضد و نقضی در این زمینه مطرح شده است.

سرمایه اجتماعی از طریق پیوندها و روابط اجتماعی امر دستیابی به اهداف را در افراد تسریع می‌کند و طبق نظر اسنایدر امید فرایند تعیین اهداف، طراحی راهکارها و ایجاد انگیزه برای رسیدن به هدف است. در نتیجه افرادی که از سرمایه اجتماعی بالاتری برخوردار باشند به آینده امیدوارتر خواهند بود. پیر بورديو سرمایه اجتماعی را شامل روابط اجتماعی می‌داند که یک فرد می‌تواند برای دسترسی به منابع با کسانی که در ارتباط است استفاده کند. شبکه تماس‌های اجتماعی به‌خودی‌خود ایجاد نمی‌شود بلکه همانند سرمایه انسانی یا فیزیکی محصول استراتژی‌های کاربردی و برنامه‌ریزی شده سرمایه‌گذاری است (عباس‌زاده و همکاران ۱۳۹۱: ۱۳۷). در صورت وجود سرمایه اجتماعی افراد در قالب هنجارها و پیوندهای اجتماعی

امید به آینده در بین جوانان استان زنجان با تأکید بر نقش سرمایه اجتماعی

موجود در تعاملات اجتماعی، قابلیت‌های خود را افزایش می‌دهند و ضمن به دست آوردن امکان کنترل زندگی خود از حمایت‌های اجتماعی شبکه‌های ارتباطی برخوردار می‌شوند. پس قدرت کنار آمدن آن‌ها با فشارهای ناشی از فعالیت‌ها و روابط افزایش می‌یابد و به لحاظ روانی از آرامش و آسایش مطلوبی برخوردار خواهند شد (کامران و ارشادی، ۱۳۸۸: ۳۵). از آنجایی که افسردگی از پیامدها و نتایج ناامیدی در افراد است بنابراین می‌توان استنباط کرد که عضویت در شبکه‌های اجتماعی و به تبع آن افزایش سرمایه اجتماعی در افراد موجبات امیدواری در افراد را فراهم خواهد ساخت (افشانی و جعفری، ۱۳۹۵: ۱۰۰). به عقیده کلمن سرمایه اجتماعی نوعی از سرمایه است که مانند دیگر اشکال آن مولد بوده و امکان دستیابی به اهداف معینی که در نبود آن دست نیافتنی می‌باشند؛ را فراهم می‌سازد. همچنین از نظر کلمن سرمایه اجتماعی سبب می‌شود تا هزینه‌های دستیابی به اهداف معین کاهش یابد. اهدافی که در نبود سرمایه اجتماعی دستیابی به آن‌ها تنها با صرف هزینه‌های زیاد امکان‌پذیر می‌شود (عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۳۷).

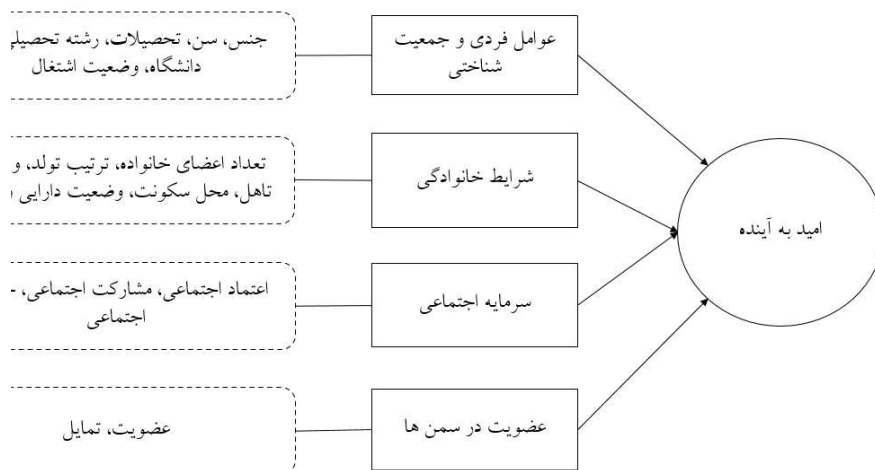
مطالعاتی نیز وجود داشته‌اند که به جای پرداختن به مفهوم بنیادی سرمایه اجتماعی به ابعاد سرمایه اجتماعی توجه نموده‌اند بدون اینکه ذکری از نام سرمایه اجتماعی به میان آورده باشند. به عنوان مثال مطالعه اسنایدر و دیگران (۱۹۹۷) نشان داده است که امید بالا با متغیرهایی مانند لذت بردن از آشنایی با دیگران، لذت بردن از تعاملات مکرر با دیگران و علاقه به پیگیری اهداف دیگران ارتباط نشان می‌دهد (Snyder et al., 1997).

چارچوب نظری پژوهش

مرور مباحث نظری و پیشینه‌های تجربی مطالعه نشان می‌دهد که نظریه مرجع منسجمی در مورد امید به آینده جوانان به‌ویژه با تأکید بر شرایط بومی جامعه مورد مطالعه وجود ندارد. علاوه بر این پیشینه‌های تجربی نیز در استان‌های دیگر انجام شده‌اند. با توجه به نقص‌های اشاره شده در مباحث نظری و پیشینه تجربی مطالعه، محقق به این نتیجه رسید که ترکیبی از دیدگاه‌های موجود را در زمینه سازه وابسته استفاده کند. این مطالعه ضمن این که تعریف اسنایدر و همکاران (۱۹۹۱، ۲۰۰۲) را در مورد امید به آینده می‌پذیرد برای بررسی جامع این پدیده به شکل میدانی و پیمایشی ابعاد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی امید به آینده نیز مد نظر قرار می‌دهد.

همچنین در مورد عوامل مؤثر بر امید به آینده بر نقش عوامل متعددی از ویژگی‌های فردی تا عوامل کلان اقتصادی (و احساس فرد نسبت به متغیرهای کلان مذکور) توجه می‌کند. محققان پس از بررسی پیشینه عوامل فردی (افراسیابی و همکاران، ۱۳۹۵؛ عبداللهی، ۱۳۹۹؛ علیزاده‌اقدم، ۱۳۹۱؛ بهروزی و محمدی، ۱۳۸۷)، شرایط خانوادگی (وورل مک‌کی و آندریتا، ۲۰۱۵؛ هاسمن و شل، ۲۰۰۸؛ فولادیان، ۱۳۹۲؛ حسن‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱؛ سیمبر، حسین‌خانزاده و ابوالقاسمی، ۱۳۹۸؛ افراسیابی و همکاران، ۱۳۹۵؛ حسین‌پناهی و

تاج‌الدین، ۱۳۹۳؛ رئیسی‌زاده، میرفردی و حیدری، ۱۳۹۶؛ قدرتی و همکاران، ۱۳۹۵)، و سرمایه اجتماعی (علیزاده‌اقدم، ۱۳۹۱؛ افراسیابی و همکاران، ۱۳۹۵؛ عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱؛ مردانی‌فر، ظهیری‌نیا و رستگار، ۱۳۹۸؛ اسنایدر و همکاران، ۱۹۹۷؛ افشانی و جعفری، ۱۳۹۵؛ فرخ‌نژاد کشکی، محمدی و حقیقتیان، ۱۳۹۷؛ امیدی، ۱۴۰۰؛ احمدی و همکاران، ۱۳۹۸؛ مسلمی و فاضلی، ۱۳۹۸؛ امیرکافی و سجادی، ۱۴۰۱) را به طور کلی به عنوان عوامل مؤثر بر امید به آینده در نظر گرفته‌اند که هر کدام از این عوامل در درون خود دارای متغیرهای متعددی هستند که متغیرهای مذکور مورد تأکید محققان قبلی قرار گرفته‌اند. مدل مربوط به این عوامل در شکل شماره ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱ مدل مفهومی-نظری پژوهش

باتوجه به مطالعه و مرور پیشینه‌ها و مبانی نظری و تئوری‌ها، فرضیه‌های پژوهشی زیر مطرح شده است:

۱. عوامل فردی بر میزان امید به آینده جوانان استان زنجان مؤثر است.
۲. عوامل خانوادگی بر میزان امید به آینده جوانان استان زنجان مؤثر است.
۳. میزان امید به آینده جوانان استان براساس عضویت در سمن‌ها متفاوت است.
۴. سرمایه اجتماعی بر میزان امید به آینده جوانان استان مؤثر است.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش براساس هدف کاربردی، از نظر روش گردآوری داده‌ها توصیفی-پیمایشی، از نظر ابزار گردآوری داده‌ها پیمایشی، و از نظر روابط میان متغیر مستقل و وابسته، از نوع تحقیقات کمی و

امید به آینده در بین جوانان استان زنجان با تاکید بر نقش سرمایه اجتماعی

همبستگی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش جوانان ۱۸ تا ۳۵ سال نقاط شهری استان زنجان می‌باشد که براساس آمار اخذ شده از سازمان مدیریت و درگاه مرکز ملی آمار ایران، بالغ بر ۱۹۹۳۲۷ نفر می‌باشند. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۸۴ نفر برآورد گردید که برای حل مشکل بی‌پاسخی ۳۹۰ پرسشنامه توزیع و گردآوری گردید. شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای مکرر متناسب استفاده شد که از نقاط شهری استان و با رعایت اصول نمونه‌گیری خوشه‌ای پرسشنامه‌ها گردآوری گردیدند.

به‌منظور گردآوری اطلاعات موردنیاز پژوهش و سنجش متغیرهای پژوهش از ابزار پرسش‌نامه استفاده شده است. برای اندازه‌گیری امید به آینده جوانان استان زنجان ترکیبی از آیتم‌های مد نظر اسنایدر و همکاران با توجه به ابعاد در نظر گرفته شده توسط مردانی‌فر، ظهیری‌نیا و رستگار مورد استفاده قرار گرفت. عوامل فردی و شرایط خانوادگی با توجه به اهداف مطالعه مورد سؤال واقع شدند. برای سنجش سرمایه اجتماعی با توجه به اینکه اغلب ابزارهای سنجش سرمایه اجتماعی برای سازمان‌ها تهیه شده‌اند و پاسخگویان تحقیق افرادی هستند که در خارج از سازمان هم قرار دارند از ترکیبی از آیتم‌های مربوط به ابزارهای مختلف استفاده گردید که قابلیت سنجش سه بعد مد نظر محققان یعنی اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و حمایت اجتماعی را دارا بود. سؤالات پرسشنامه طبق جدول شماره ۱ تنظیم شدند.

جدول شماره ۱ تخصیص سؤالات پرسشنامه

نقش سازه	نام سازه	تعریف مفهومی	تعریف عملیاتی	تعداد گویه‌ها
وابسته	امید به آینده	امید به مجموعه ای از شناخت ها، یا تصورات درباره اهداف فردی و ابزارهایی برای رسیدن به آن اهداف (Snyder et al., 1991) می‌شود که به نوبه خود می‌تواند در حوزه‌های مختلف مد نظر قرار گیرد.	نمره ای که پاسخگو از آیتم‌های مربوطه در بخش دوم پرسشنامه کسب می‌کند (سؤالات ۳۵ تا ۵۰).	۱۶
			چگونگی پاسخ پاسخگو به سؤالات مربوط به جنسیت، سن، میزان تحصیلات، حوزه تحصیلی، وضعیت اشتغال در بخش سوم پرسشنامه (سؤالات ۵۱ تا ۵۵)	۵
مستقل	عوامل فردی	عبارتند از ویژگی‌های خصیصه ای افراد که می‌توانند سایر متغیرها را تحت تأثیر قرار دهند.		

مستقل	عوامل خانوادگی	عبارتند از ویژگی‌های زندگی خانوادگی افراد که می‌توانند سایر متغیرها را تحت تأثیر قرار دهند.	جواب پاسخگویان به سؤالات وضعیت تأهل، محل سکونت، تعداد اعضای خانواده، ترتیب تولد، وضعیت دارایی و درآمد در بخش سوم پرسشنامه (سؤالات ۵۶ تا ۶۱)
			۶
مستقل	سرمایه اجتماعی	یک فرد می‌تواند برای دسترسی به منابع با کسانی که در ارتباط است استفاده کند (بوردیو به نقل از عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱)	نمره ای که پاسخگویان از بخش اول پرسشنامه دریافت می‌کنند (۱ تا ۳۴)
			۳۴

جهت تجزیه و تحلیل پایایی، از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد که میزان پایایی برای هر یک از متغیرها به شرح جدول زیر می‌باشد:

جدول شماره ۲ ضریب پایایی متغیرها در پرسشنامه

متغیرها	تعداد گویه	ضریب آلفای کرونباخ
امید به آینده	۱۶	۰,۸۳۰
ویژگی‌های فردی و جمعیت‌شناختی	۵	نیاز نیست
عوامل خانوادگی	۶	نیاز نیست
عضویت در سمن‌ها	۲	نیاز نیست
سرمایه اجتماعی	۳۴	۰,۸۴۵

برای بررسی مقدماتی اعتبار پرسش‌نامه از روش اعتبار صوری استفاده گردید. جهت تأیید روایی صوری پرسش‌نامه از نظرات ۵ نفر از متخصصان موضوع استفاده شد. پس از اعمال نظرات متخصصان و ناظر محترم و اجرای مقدماتی پرسشنامه بررسی‌های لازم با استفاده از روش اعتبار سازه‌ای و تکنیک تحلیل عاملی صورت گرفت و پس از اصلاح آیتم‌های دارای همبستگی زیر ۰,۳ ابزار در اختیار سازمان سفارش دهنده طرح قرار گرفت و نظرات داوران حاضر در جلسه ارائه طرح در پرسشنامه نهایی اعمال گردید. تحلیل عاملی امید به آینده نشان داد آیتم‌های مربوط به سازه امید به آینده ۶۶,۶۷۵٪ واریانس متغیر اصلی را پوشش می‌دهند. تحلیل عاملی ابعاد مختلف سرمایه اجتماعی در مجموع نشان دادند که آیتم‌های مد نظر برای این سازه ۶۴,۲۲٪ واریانس متغیر اصلی را پوشش می‌دهد.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی

داده‌های گردآوری شده نشان دادند که ۲۵,۴ درصد پاسخگویان زن و ۷۴,۶٪ پاسخگویان مرد می‌باشند. از نظر توزیع سنی ۲۵,۹٪ پاسخگویان از ۱۸ تا ۲۰ سال، ۴۱,۳٪ از ۲۱ تا ۲۳ سال، ۱۴,۶٪ از ۲۴ تا ۲۶ سال، ۴,۹٪ از ۲۷ تا ۲۹ سال، ۱,۵٪ از ۳۰ تا ۳۲ سال، و ۱۱,۵٪ آنان از ۳۳ تا ۳۵ سال سن داشته‌اند. از نظر مدارک تحصیلی ۶,۹٪ پاسخگویان دارای تحصیلات زیر دیپلم و دیپلم، ۷۶,۶٪ فوق دیپلم و لیسانس، ۱۶,۵٪ فوق لیسانس و دکترای تخصصی بوده‌اند. از جهت رشته‌های تحصیلی ۷۶,۱٪ پاسخگویان دارای تحصیلات در رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی، ۱۵,۷٪ علوم تجربی، و ۸,۲٪ علوم ریاضی و فنی بوده‌اند. از نظر وضعیت اشتغال پاسخگویان ۸۹,۵٪ پاسخگویان شاغل، ۷,۵٪ بیکار جویای شغل، ۳,۱٪ بیکار بی توجه به شغل بوده‌اند.

به لحاظ وضعیت تأهل ۸۰,۷٪ پاسخگویان مجرد، ۱۷,۷٪ متأهل، ۰,۸٪ مطلقه، ۰,۵٪ بیوه، ۰,۳٪ سایر حالت‌ها بوده‌اند. از نظر محل سکونت ۷۶,۷٪ پاسخگویان ساکن شهر و ۲۳,۴٪ نیز ساکن روستا بوده‌اند. به لحاظ منطقه‌ی محل زندگی پاسخگویان ۱۰,۸٪ پاسخگویان منطقه زندگی خود را پایین، ۸,۵٪ متوسط پایین، ۴۹,۶٪ متوسط، ۲۴,۷٪ متوسط بالا و ۶,۴٪ بالای شهر اظهار کرده‌اند. از نظر نوع مالکیت منزل ۸۵,۱٪ پاسخگویان دارای منزل شخصی، ۸٪ منزل اجاره‌ای، ۲,۶٪ منزل سازمانی، و ۴,۴٪ نیز دارای سایر انواع مالکیت منزل هستند. از جهت وضعیت درآمدی خانوار ۶,۹٪ پاسخگویان وضعیت درآمدی خانوارشان را خیلی بد، ۲۲,۴٪ بد، ۴۷٪ متوسط، ۲۱,۹٪ خوب و ۱,۸٪ خیلی خوب توصیف کرده‌اند. از نظر وضعیت ثروت خانوار ۳,۳٪ پاسخگویان خانوار خود را از نظر ثروت ضعیف، ۳۱,۴٪ پایین، ۵۳,۲٪ متوسط، ۱۰,۸٪ مرفه، ۱,۳٪ بسیار مرفه معرفی کرده‌اند. در توصیف امیدواری به آینده از نظر ذهنی ۲۳,۱٪ پاسخگویان دارای امیدواری خیلی کم، ۲۱,۳٪ دارای امیدواری کم، ۲۴,۲٪ امیدواری متوسط، ۲۰,۱٪ دارای امیدواری زیاد و ۱۱,۳٪ دارای امیدواری خیلی زیاد بوده‌اند.

از نظر عضویت در سازمان‌های مردم نهاد ۲۶٪ پاسخگویان عضو سازمان‌های مردم نهاد بوده و ۷۴٪ پاسخگویان در این سازمان‌ها عضو نیستند. از جهت تمایل به عضویت در سازمان‌های مردم نهاد ۱۴,۴٪ پاسخگویان تمایل به عضویت در سازمان‌های مردم نهاد را خیلی کم، ۲۲,۱٪ پاسخگویان تمایل به عضویت در سمن‌ها را کم، ۳۶,۵٪ پاسخگویان تمایل متوسط، ۱۷,۵٪ پاسخگویان تمایل به عضویت در سمن‌ها را زیاد و ۹,۵٪ پاسخگویان تمایل به عضویت در سازمان‌های مردم نهاد را خیلی زیاد ذکر کرده‌اند.

جدول ۳ توزیع ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و نگرشی پاسخگویان

جنسیت	زن	مرد	مدرک تحصیلی	زیر دیپلم و دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس
	۲۵,۴	۷۴,۶		۶,۹	۷۶,۶	۱۶,۵
سن	۱۸-۲۰ سال	۲۱-۲۳ سال	۲۴-۲۶ سال	۲۷-۲۹ سال	۳۰-۳۲ سال	۳۳-۳۵ سال
	۲۵,۹	۴۱,۳	۱۴,۶	۴,۹	۱,۵	۱۱,۵
رشته‌های تحصیلی	علوم انسانی و اجتماعی	علوم تجربی	علوم ریاضی و فنی	وضعیت اشتغال	بیکار	بیکار بی توجه به شغل
	۷۶,۱	۱۵,۷	۸,۲	۸۹,۵	۷,۵	۳,۱
وضعیت تأهل	مجرد	متاهل	مطلقه	بیوه	سایر حالت‌ها	
	۸۰,۷	۱۷,۷	۰,۸	۰,۵	۰,۳	
محل سکونت	شهر	روستا	منطقه محل زندگی	پایین	متوسط پایین	متوسط بالا
	۷۶,۷	۲۳,۴		۱۰,۸	۸,۵	۴۹,۶
نوع مالکیت منزل	شخصی	اجاره‌ای	سازمانی	سایر انواع	عضویت در سمن‌ها	عضو غیر عضو
	۸۵,۱	۸	۲,۶	۴,۴	۲۶	۷۴
درآمدی خانوار	خیلی بد	بد	متوسط	خوب	خیلی خوب	
	۶,۹	۲۲,۴	۴۷	۲۱,۹	۱,۸	
ثروت خانوار	ضعیف	پایین	متوسط	مرفه	بسیار مرفه	
	۳,۳	۳۱,۴	۵۳,۲	۱۰,۸	۱,۳	
امیدواری به آینده (ذهنی)	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	
	۲۳,۱	۲۱,۳	۲۴,۲	۲۰,۱	۱۱,۳	
تمایل به عضویت در سمن‌ها	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	
	۱۴,۴	۲۲,۱	۳۶,۵	۱۷,۵	۹,۵	

امید به آینده در بین جوانان استان زنجان با تاکید بر نقش سرمایه اجتماعی

در مورد سازه کلی سرمایه اجتماعی نیز این سازه به سه بعد اعتماد اجتماعی، حمایت اجتماعی و مشارکت اجتماعی تقسیم شده است که در مورد توزیع اعتماد اجتماعی ۱٪ پاسخگویان دارای اعتماد اجتماعی پایین، ۱۱٫۵٪ پاسخگویان دارای اعتماد متوسط پایین، ۶۳٫۶٪ پاسخگویان دارای اعتماد اجتماعی متوسط، ۲۲٫۱٪ پاسخگویان دارای اعتماد متوسط بالا و در نهایت ۱٫۸٪ پاسخگویان دارای اعتماد بالا هستند. در مورد توزیع وضعیت مشارکت اجتماعی ۱٪ پاسخگویان دارای مشارکت اجتماعی پایین، ۲۶٫۹٪ پاسخگویان دارای مشارکت متوسط پایین، ۴۵٫۴٪ پاسخگویان دارای مشارکت اجتماعی متوسط، ۲۳٫۸٪ پاسخگویان دارای مشارکت اجتماعی متوسط بالا و ۰٫۸٪ دارای مشارکت اجتماعی بالا هستند. در مورد توزیع سازه حمایت اجتماعی ۱٪ پاسخگویان دارای احساس حمایت اجتماعی پایین، ۱۴٫۴٪ پاسخگویان دارای احساس حمایت اجتماعی متوسط پایین، ۶۸٪ پاسخگویان دارای احساس حمایت اجتماعی متوسط، ۱۵٫۶٪ پاسخگویان دارای احساس حمایت اجتماعی متوسط بالا و در نهایت ۰٫۵٪ پاسخگویان دارای احساس حمایت اجتماعی بالا هستند. همچنین در زمینه سازه کلی سرمایه اجتماعی ۰٫۳٪ پاسخگویان دارای سرمایه اجتماعی پایین، ۱۱٫۸٪ پاسخگویان دارای سرمایه اجتماعی متوسط پایین، ۶۷٫۷٪ پاسخگویان دارای سرمایه اجتماعی متوسط، ۱۹٫۵٪ پاسخگویان دارای سرمایه اجتماعی متوسط بالا و در نهایت ۰٫۸٪ پاسخگویان دارای سرمایه اجتماعی بالا هستند.

جدول ۴ توصیف ابعاد و سازه سرمایه اجتماعی

	پایین	متوسط	متوسط	بالا	میانگین	انحراف
	پایین	متوسط	متوسط	بالا	میانگین	استاندارد
اعتماد اجتماعی	۱	۱۱٫۵	۶۳٫۶	۲۲٫۱	۱٫۸	۳٫۱۳
مشارکت اجتماعی	۳٫۱	۲۶٫۹	۴۵٫۴	۲۳٫۸	۰٫۸	۳٫۰۲
حمایت اجتماعی	۱	۱۴٫۴	۶۸	۱۵٫۶	۰٫۵	۳٫۰۷
سرمایه اجتماعی	۰٫۳	۱۱٫۸	۶۷٫۷	۱۹٫۵	۰٫۸	۳٫۰۷

در زمینه توزیع سازه وابسته امید به آینده ۰٪ پاسخگویان دارای امید به آینده پایین، ۴٫۱٪ پاسخگویان دارای امید به آینده متوسط پایین، ۴۵٫۴٪ پاسخگویان دارای امید به آینده متوسط، ۴۶٫۹٪ پاسخگویان دارای امید به آینده متوسط بالا و ۳٫۶٪ پاسخگویان دارای امید به آینده بالا بوده‌اند.

جدول ۵ توصیف امید به آینده جوانان

پایین	متوسط پایین	متوسط	متوسط بالا	بالا	میانگین	انحراف استاندارد
امید به آینده	۰	۴٫۱	۴۵٫۴	۴۶٫۹	۳٫۶	۳٫۵۲
						۰٫۶۱

آزمون فرضیات

فرضیه ۱: عوامل فردی بر میزان امید به آینده جوانان استان زنجان مؤثر است.

جدول شماره ۳ نشانگر وضعیت ارتباط امید به آینده با عوامل فردی است.

جدول ۶ وضعیت ارتباط امید به آینده با عوامل فردی

متغیر وابسته	متغیر مستقل	نوع آزمون	مقدار آزمون	سطح معنی داری	نتیجه آزمون رابطه
جنسیت	T	۵,۴۹	<۰,۰۱	تأیید	
سن	R	-۰,۱۷۸	<۰,۰۱	تأیید	
امید به آینده	F	۵,۳	<۰,۰۱	تأیید	
مدرک تحصیلی	F	۲,۰۸	۰,۱۲۵	رد	
رشته تحصیلی	F	۳,۴۲۵	<۰,۰۵	تأیید	
وضعیت اشتغال	F				

آزمون‌های مربوط به نقش عوامل فردی در امید به آینده جوانان استان زنجان نشان می‌دهند از بین عوامل فردی جنسیت، سن، مدرک تحصیلی، رشته تحصیلی و وضعیت اشتغال بجز رشته تحصیلی که دارای سطح معنی داری بالای ۰,۰۵ و سطح اطمینان زیر ۹۵٪ می‌باشد بقیه متغیرها اثر معنی داری بر روی امید به آینده جوانان استان زنجان دارند. همچنین با توجه به سطوح معنی داری روابط بجز وضعیت اشتغال که در سطح معنی داری ۰,۰۵ معنی دار بوده و دارای سطح اطمینان ۹۵٪ می‌باشد بقیه متغیرها در سطح زیر ۰,۰۱ و با سطح اطمینان بالای ۹۹٪ معنی دار هستند.

در مورد نقش جنسیت، میانگین امید به آینده پاسخگویان مرد معادل ۳,۲۴ و زن معادل ۳,۶۲ می‌باشد. تفاوت مشاهده شده به نفع زنان بوده و زنان امید بیشتری نسبت به آینده دارند. در مورد نقش سن، ارتباط دارای شدت مناسبی (بالای ۰,۲) نبوده و با افزایش سن پاسخگویان در حد ناچیزی میزان امید به آینده کاهش می‌یابد. در مورد مدرک تحصیلی، میانگین امید به آینده پاسخگویان زیر دیپلم و دیپلم ۳,۴۷، فوق دیپلم و لیسانس ۳,۵۸، فوق لیسانس و دکترا ۳,۳ می‌باشد. میانگین گروه‌ها نشان می‌دهد دارندگان مدارک فوق لیسانس و دکترای تخصصی کمترین مقدار امید به آینده، دارندگان مدارک فوق دیپلم و لیسانس بیشترین مقدار امید به آینده بوده و دارندگان مدارک دیپلم و زیر دیپلم در حد وسط قرار گرفته‌اند. در مورد وضعیت اشتغال، میانگین امید به آینده پاسخگویان شاغل معادل ۳,۵۵، بیکار جویای شغل معادل ۳,۲۸، بیکار بی توجه به شغل معادل ۳,۳ می‌باشد. افراد بیکار در جستجوی شغل دارای میزان امید به آینده کمتری می‌باشند، همچنین افراد شاغل در سطح بالاتری از امید به آینده نسبت به سایر گروه‌ها قرار دارند.

فرضیه ۲: عوامل خانوادگی بر میزان امید به آینده جوانان استان زنجان مؤثر است.

امید به آینده در بین جوانان استان زنجان با تاکید بر نقش سرمایه اجتماعی

متغیرهای وضعیت تأهل، محل سکونت، سطح منطقه مسکونی، نوع مالکیت منزل وضعیت درآمدی و ثروت خانوار به عنوان متغیرهای خانوادگی در نظر گرفته شده‌اند. جدول ۷ نشانگر آزمون و سطح معنی داری آن‌ها است.

جدول ۷ ارتباط عوامل خانوادگی و میزان امید به آینده

متغیر وابسته	متغیر مستقل	نوع آزمون	مقدار آزمون	سطح معنی داری	نتیجه
امید به آینده	وضعیت تأهل	F	۳,۴۷۱	$< 0,05$	تأیید
	محل سکونت (شهری/روستایی)	T	۰,۰۳۸	۰,۹۷	رد
	سطح منطقه مسکونی	F	۴,۲۷	$< 0,01$	تأیید
	نوع مالکیت منزل مسکونی	F	۴,۶۰	$< 0,01$	تأیید
	وضعیت درآمدی خانوار	F	۹,۱۹	$< 0,01$	تأیید
	وضعیت ثروت خانوار	F	۵,۹۵	$< 0,01$	تأیید

آزمون‌های مربوط به نقش عوامل خانوادگی در امید به آینده جوانان استان زنجان نشان می‌دهد که از بین متغیرهای مد نظر تحقیق، متغیرهای سطح منطقه مسکونی، نوع مالکیت منزل، وضعیت درآمدی خانوار و وضعیت ثروت خانوار با سطح معنی داری زیر ۰,۰۱ و سطح اطمینان بالای ۹۹٪ معنی دار هستند. همچنین متغیر وضعیت تأهل با سطح اطمینان بالای ۹۵٪ و سطح معنی داری زیر ۰,۰۵ معنی دار است. آزمون آماری معنی داری تأثیر محل سکونت بر روی امید به آینده جوانان را رد می‌کند.

در مورد وضعیت تأهل، میانگین امید به آینده پاسخگویان مجرد معادل ۳,۵۷، متأهل ۳,۳۳، مطلقه ۳,۲۷، بیوه ۳,۰۶ می‌باشد. بیشترین امید به آینده در بین پاسخگویان مجرد وجود دارد همچنین کمترین امید به آینده در بین پاسخگویانی است که خود را بیوه اعلام کرده‌اند. در مورد سطح منطقه مسکونی، میانگین امید به آینده پاسخگویان ساکن مناطق پایین شهر معادل ۳,۴۳، متوسط پایین ۳,۵۲، متوسط بالا ۳,۵ و بالای شهر ۴ می‌باشد. متوسط امید به آینده ساکنان مناطق بالای شهر با ساکنان سایر مناطق تفاوت معنی داری داشته و امید به آینده مناطق مرفه‌تر بیشتر است. در مورد نوع مالکیت منزل، میانگین امید به آینده جوانانی که منزل شان تحت مالکیت شخصی بوده معادل ۳,۵۶، مالکیت اجاره ای ۳,۳۵، مالکیت سازمانی ۲,۹۲، و سایر انواع مالکیت ۳,۵۱ می‌باشد. افرادی که نوع مالکیت منزل خود را شخصی یا سایر ذکر کرده‌اند نسبت به افرادی که نوع مالکیت را سازمانی اعلام کرده‌اند در سطح بالاتری از امید به آینده قرار می‌گیرند و افراد دارای مالکیت اجاره‌ای تفاوتی با دو گروه دیگر ندارند. در مورد وضعیت درآمدی، میانگین امید به

آینده پاسخگویی که وضعیت خود را خیلی بد ارزیابی کرده‌اند معادل ۳,۹۹، بد معادل ۳,۷۳، متوسط معادل ۳,۴، خوب معادل ۳,۴۲ و خیلی خوب معادل ۳,۶۳ می‌باشد. تفاوت مشاهده شده ناشی از میانگین بالای امید به آینده در افرادی است که وضعیت خود را خیلی بد ارزیابی کرده‌اند. در مورد وضعیت ثروت خانوار، میانگین امید به آینده پاسخگویی که خانوار خود را از نظر ثروت خیلی ضعیف ارزیابی کرده‌اند معادل ۳,۲۷، پایین معادل ۳,۷۴، متوسط معادل ۳,۴۲، مرفه معادل ۳,۴۷ و بسیار مرفه معادل ۳,۳۶ می‌باشد. گروهی که وضعیت ثروت خود را پایین ارزیابی می‌کنند امید به آینده بالاتری نسبت به سایر گروه‌های مورد مطالعه دارند. همچنین گروهی که ثروت خود را ضعیف ارزیابی می‌کند امید به آینده کمتری از خود نشان می‌دهند.

فرضیه ۳: میزان امید به آینده جوانان استان براساس عضویت در سمن‌ها متفاوت است.

آزمون رابطه بین عضویت در سمن‌ها و امید به آینده خروجی آزمون در جدول ۸ ارائه شده است.

جدول ۸ مقایسه میانگین امید به آینده بر اساس عضویت در سمن‌ها

میانگین	انحراف استاندارد	معنی‌داری لون	T	sig
غیر عضو	۳,۴۸	۰,۵۶	۰,۳۷۳	۰,۰۲۱
عضو	۳,۶۵	۰,۷۱	-۲,۳۳	

داده‌های جدول ۵ نشان می‌دهد که میانگین امید به آینده پاسخگویان غیر عضو معادل ۳,۴۸ و

میانگین پاسخگویان عضو سمن معادل ۳,۶۵ می‌باشد. آزمون T با مقدار ۲,۳۳- و سطح معنی‌داری زیر ۰,۰۵ نشانگر تفاوت معنی‌دار بین پاسخگویان غیر عضو و عضو از نظر امید به آینده می‌باشد. این آزمون نشان می‌دهد که تفاوت مشاهده شده به نفع اعضای سمن بوده و آنان امید بیشتری نسبت به آینده دارند.

آزمون رابطه بین تمایل به عضویت در سمن‌ها و امید به آینده خروجی آزمون در جدول ۹ ارائه شده است.

جدول ۹ مقایسه میانگین امید به آینده بر اساس تمایل به عضویت در سمن‌ها

میانگین	معنی‌داری لون	F	sig
خیلی کم	۳,۵۴	۰,۰۰۱	۲,۹۴
کم	۳,۶۱		۰,۰۲
متوسط	۳,۴۳		
زیاد	۳,۴۷		
خیلی زیاد	۳,۷۷		

امید به آینده در بین جوانان استان زنجان با تاکید بر نقش سرمایه اجتماعی

داده‌های جدول ۹ نشان می‌دهد که میانگین امید به آینده پاسخگویانی که تمایل به عضویت در سمن‌ها را خیلی کم اعلام کرده‌اند معادل ۳,۵۴، کم معادل ۳,۶۱، متوسط معادل ۳,۴۳، زیاد معادل ۳,۴۷ و افرادی که تمایل خود را خیلی زیاد اعلام کرده‌اند معادل ۳,۷۷ بوده است. این آزمون نشان می‌دهد که افرادی که تمایل خود را به عضویت در سمن‌ها خیلی زیاد اعلام کرده‌اند نسبت به افرادی که تمایل‌شان را زیاد و متوسط اعلام کرده‌اند تفاوت معنی‌داری از نظر میانگین امید به آینده داشته و در سطح بالاتری قرار می‌گیرند.

فرضیه ۴: سرمایه اجتماعی بر میزان امید به آینده جوانان استان مؤثر است.

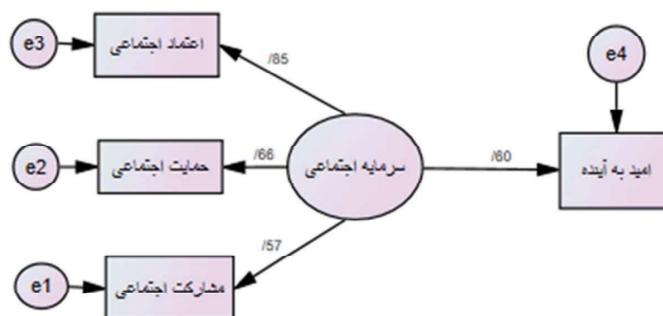
سازه سرمایه اجتماعی با استفاده از سه بعد اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و حمایت اجتماعی مورد سنجش قرار گرفت که جدول ۱۰ نشانگر چگونگی اثر دو متغیری ابعاد سرمایه اجتماعی بر امید به آینده جوانان استان زنجان است:

جدول ۱۰ اثرگذاری ابعاد و سازه کلی سرمایه اجتماعی بر امید به آینده جوانان

ضریب تعیین	F	سطح معنی‌داری	شیب خط	ضریب بتا
اعتماد اجتماعی	۱۲۰,۰۴۴	۰,۰۰۰۱	۰,۵۱۳	۰,۴۸۷
حمایت اجتماعی	۴۸,۹۸۴	۰,۰۰۰۱	۰,۳۸۱	۰,۳۳۶
مشارکت اجتماعی	۱۶۱,۷۸۶	۰,۰۰۰۱	۰,۴۳۹	۰,۵۴۳
سرمایه اجتماعی	۲۰۲,۰۷	۰,۰۰۰۱	۰,۷۲	۰,۵۸۶

جدول ۱۰ مربوط به رگرسیون دو متغیری بین ابعاد و سازه کلی سرمایه اجتماعی نشان می‌دهد اثرگذاری بعد اعتماد اجتماعی با ضریب تعیین ۰,۲۳۷ و مقدار F معادل ۱۲۰,۰۴۴ در سطح زیر ۰,۰۱ معنی‌دار است. ضریب بتای این رابطه معادل ۰,۴۸۷ می‌باشد که نشانگر تأثیر قابل توجه عامل اعتماد اجتماعی بر روی سازه امید به آینده در بین جوانان است. داده‌های مربوط به آزمون رابطه حمایت اجتماعی و امید به آینده جوانان نشان می‌دهد حمایت اجتماعی با ضریب تعیین ۰,۱۱۳ و مقدار F معادل ۴۸,۹۸۴ در سطح زیر ۰,۰۱ معنی‌دار است و ضریب بتای رابطه معادل ۰,۳۳۶ است که تأثیر متوسطی را نشان می‌دهد. همچنین در رابطه بین مشارکت اجتماعی و امید به آینده جوانان آزمون رگرسیون نشانگر ضریب تعیین ۰,۲۹۵ با مقدار F معادل ۱۶۱,۷۸۶ می‌باشد که در سطح زیر ۰,۰۱ معنی‌دار بوده و دارای ضریب بتای ۰,۵۴۳ می‌باشد که اثر مناسبی را عامل مشارکت اجتماعی بر روی امید به آینده جوانان استان دارد. در نهایت سازه کلی سرمایه اجتماعی با ضریب تعیین ۰,۳۴۴ و مقدار F معادل ۲۰۷,۰۷ در سطح زیر ۰,۰۱ معنی‌دار است که با اطمینان بالای ۹۹٪ می‌توان گفت این متغیر تعیین‌کننده وضعیت امید به آینده در بین جوانان استان زنجان است.

ضریب بتای رابطه معادل ۰,۵۸۶ می‌باشد که تأثیر قابل توجهی را نشان می‌دهد. داده‌های به دست آمده نشان می‌دهند که سرمایه اجتماعی که حاصل ترکیب سازه‌های اعتماد اجتماعی، حمایت اجتماعی و مشارکت اجتماعی است نسبت به ابعاد خود نیز دارای اثرگذاری بیشتری بر روی سرمایه امید به آینده جوانان استان زنجان می‌باشد و تبیین کننده مناسبی برای این متغیر محسوب می‌شود. برای اینکه رابطه بین این متغیرها در قالب یک مدل سنجیده شود محقق از روش تحلیل عامل تاییدی نیز استفاده کرده است که در شکل ۲ خروجی نرم‌افزار Amos ارائه می‌گردد:

شکل ۲ آثار استاندارد شده مستقیم ابعاد سرمایه اجتماعی و امید به آینده

آثار مستقیم استاندارد شده محاسبه شده توسط نرم‌افزار Amos نشان می‌دهد که ابعاد مختلف سازه مستقل سرمایه اجتماعی نقش تعیین کننده در این سازه ایفا می‌کند. نمودار نشان می‌دهد اعتماد اجتماعی با بار عاملی ۰,۸۵، حمایت اجتماعی با بار عاملی ۰,۶۶ و مشارکت اجتماعی با بار عاملی ۰,۵۷ سازه سرمایه اجتماعی را تعیین می‌کنند همچنین واریانس تبیین شده نشان می‌دهد که سه بعد مذکور ۶۴٪ واریانس سرمایه اجتماعی را پوشش می‌دهند. ضریب مسیر رابطه بین سرمایه اجتماعی و امید به آینده جوانان استان زنجان در این مدل معادل ۰,۶ می‌باشد و میزان واریانس تبیین شده توسط مدل ۳۷٪ است که نشانگر تبیین مناسب متغیر وابسته توسط متغیر مستقل مورد مطالعه است. بنابراین مدل تحلیل مسیر نیز نشانگر تأثیر قابل توجه سرمایه اجتماعی بر روی امید به آینده جوانان است و فرضیه محقق مبنی بر اثرگذاری سرمایه اجتماعی بر روی امید به آینده جوانان استان تایید می‌گردد.

امید به آینده در بین جوانان استان زنجان با تاکید بر نقش سرمایه اجتماعی

تبیین، نتیجه‌گیری و پیشنهاد

هدف مطالعه بررسی میزان امید به آینده و عوامل مؤثر بر آن در بین جوانان ۱۸ تا ۳۵ ساله استان زنجان بود که پس از مطالعه پیشینه و مباحث نظری و نقد منابع موجود به این نتیجه رسیدیم ارتباط بین عوامل فردی، عوامل خانوادگی، و سرمایه اجتماعی بر اساس ابعاد اعتماد اجتماعی، حمایت اجتماعی، و مشارکت اجتماعی را با امید به آینده جوانان استان مورد مطالعه قرار دهیم. پس از تدوین چهارچوب نظری مورد نیاز و ارائه الگوی مفهومی مطالعه و فرضیات نسبت به تدوین ابزار گردآوری داده‌ها اقدام گردید. پس از تدوین ابزار گردآوری داده‌ها و تامین روایی صوری و سازه ای صورت گرفت. سپس پرسشنامه‌ها در اختیار پاسخ دهندگان قرار گرفتند و پس از گردآوری حضوری پرسشنامه‌ها نسبت به تجزیه و تحلیل کمی پرسشنامه‌های گردآوری شده اقدام گردید.

عوامل فردی و امید به آینده جوانان

فرضیه اول مطالعه نقش عوامل فردی در میزان امید به آینده جوانان استان زنجان را مد نظر قرار داده است. در زمینه نقش جنسیت در امید به آینده بررسی انجام شده نشان می‌دهد که تفاوت معنی‌داری بین زنان و مردان مورد مطالعه در زمینه امید به آینده وجود دارد. داده‌ها نشان می‌دهند میانگین امید به آینده زنان در جامعه مورد مطالعه بیشتر از مردان است این یافته مطالعات قبلی از جمله افراسیابی و همکاران (۱۳۹۵)، عبداللهی (۱۳۹۹)، و بهروزی و محمدی (۱۳۸۷) را تایید و یافته‌های امیرخان نژاد و صباغ (۱۳۹۴)، مسلمی و فاضلی (۱۳۹۸) افشانی و جعفری (۱۳۹۵) و کریمی‌زاده (۱۴۰۲) را رد می‌کند. در مورد ارتباط بین سن و امید به آینده یافته‌های مطالعه نشان می‌دهد که به تناسب افزایش سن میزان امید به آینده کاهش می‌یابد. که به نظر می‌رسد این یافته از تجربیات ناموفق سنین بالاتر در رسیدن به اهداف شان در زندگی ناشی می‌گردد. این یافته با مطالعات قبلی از جمله مطالعات علیزاده‌ا قدم (۱۳۹۱) شباهت و با مطالعات مارکوس و لویز (۲۰۱۴)، مارکوس و گالافر (۲۰۱۷)، افشانی و جعفری (۱۳۹۵) تفاوت دارد. ارتباط کلی بین مدرک تحصیلی و امید به آینده مورد تایید واقع شده است. با این وجود رابطه بین این دو متغیر رابطه خطی محسوب نمی‌شود. فارغ التحصیلان دوره تحصیلات تکمیلی کمترین امید به آینده را دارند، فارغ التحصیلان دوره کارشناسی بیشترین امید به آینده را دارند و مدارک دیپلم و زیر دیپلم در بین این دو گروه قرار گرفته‌اند. این یافته با مطالعات افراسیابی و همکاران (۱۳۹۵) شباهت و با یافته‌های مارکوس و گالاگر (۲۰۱۷) تفاوت دارد.

در ارتباط بین رشته تحصیلی و امید به آینده نیز رابطه بین این دو متغیر مورد تایید قرار گرفته است و در مجموع افراد در حال تحصیل در حوزه علوم انسانی و اجتماعی بیشترین امید به آینده و افراد مشغول به تحصیل در علوم تجربی کمترین میزان امید را دارند. با این وجود تفاوت‌های مشاهده شده فقط

در حد نمونه بوده و قابل تعمیم به جامعه نیست. شاید یکی از دلایلی که بتوان با آن این تفاوت را توضیح داد رقابت‌های قابل توجه در حوزه علوم تجربی باشد. این یافته با مطالعات افراسیابی و همکاران (۱۳۹۵)، بهروزی و محمدی (۱۳۸۷)، قدرتی و همکاران (۱۳۹۵) شباهت داشته با یافته‌های مطالعات افشانی و جعفری (۱۳۹۵) متفاوت است. در ارتباط بین وضعیت اشتغال و امید به آینده نقش وضعیت اشتغال مورد تایید آزمون آماری قرار گرفت. این آزمون نشان داد افرادی که شاغل هستند نسبت به افراد بیکار جویای شغل در سطح بالاتری از امید به آینده قرار می‌گیرند. این یافته موید مطالعات امیدی (۱۴۰۰)، شهابی‌اصل و همکاران (۱۳۹۵) می‌باشد.

عوامل خانوادگی و امید به آینده

فرضیه دوم مطالعه ادعای رابطه بین عوامل خانوادگی و امید و آینده را داشت که مطالعه انجام شده نشان داد عامل وضعیت تأهل دارای اثر معنی‌داری بر روی امید به آینده بوده و پاسخگویان مجرد نسبت به سایر پاسخگویان در سطح بالاتری از امید به آینده قرار می‌گیرند. این یافته مطالعات مارکوس و گالاگر (۲۰۱۷)، راجرز و همکاران (۲۰۱۰)، متقی، شاملی و هنرکار (۱۳۹۷) را تایید و یافته‌های آهن‌کوب‌نژاد و مهرابی‌زاده‌هنرمند (۱۳۸۶)، صفا و منظمی‌مطلق (۱۳۸۱) را رد می‌کند. همچنین در رابطه بین محل سکونت و امید به آینده رابطه معناداری بین دو متغیر به دست نیامد و میانگین ساکنان شهر و روستا مشابه هم بودند که یافته‌ها موید یافته‌های افراسیابی و همکاران (۱۳۹۵) کریمی‌زاده (۱۴۰۲) و برخلاف یافته‌های صفا و منظمی‌مطلق (۱۳۸۱) می‌باشد. در مورد سطح منطقه سکونت یافته‌های مطالعه نشان دادند متوسط امید به آینده در ساکنان مناطق بالای شهر بیشتر بوده و این دسته از ساکنان امید به آینده بیشتری را از خود نشان می‌دهند که با یافته‌های مطالعات گونزالس و همکاران (۲۰۱۲)، روس و همکاران (۲۰۰۰)، امیرکافی و سجادی (۱۴۰۱) مشابهت دارد. از نظر نوع مالکیت منزل افراد ساکن در منازل شخصی امید به آینده بیشتری نسبت به سایرین به ویژه افراد ساکن در منازل سازمانی دارند. در مورد ارتباط بین وضعیت درآمدی خانوار و امید به آینده داده‌های به دست آمده نشان می‌دهد که افراد دارای وضعیت درآمدی خیلی پایین دارای امید به آینده بیشتری می‌باشند که از یافته‌های قابل توجه این مطالعه بوده و برخلاف یافته‌های گالوپ (۲۰۰۹)، گونزالس و همکاران (۲۰۱۲)، افراسیابی و همکاران (۱۳۹۵)، قدرتی و همکاران (۱۳۹۵)، شهابی‌اصل و همکاران (۱۳۹۵) می‌باشد. در رابطه بین وضعیت ثروت خانوار و امید به آینده آزمون به عمل آمده تأثیر وضعیت ثروت خانوار را بر متغیر وابسته تایید کرده است داده‌های توصیفی نشان می‌دهد افرادی که وضعیت ثروت خود را در سطح پایین ارزیابی کرده‌اند میزان امید به آینده بیشتری نسبت به سایر گروه‌ها دارند. همچنین افراد دارای ثروت ضعیف امید به آینده کمتری از خود نشان می‌دهند.

امید به آینده در بین جوانان استان زنجان با تاکید بر نقش سرمایه اجتماعی

عضویت در سمن‌ها و امید به آینده

مطالعه نشان داد که افراد عضو سازمان‌های مردم نهاد از متوسط امید به آینده بیشتری نسبت به سایر افراد برخوردار هستند. حال اینکه آیا عضویت در سمن‌ها زمینه‌ای برای افزایش امید به آینده بوده یا برعکس امید به آینده زمینه عضویت در سمن‌ها محسوب می‌شود نیاز به مطالعات بیشتری دارد. همچنین رابطه بین تمایل به عضویت در سمن‌ها و امید به آینده نشان داد که افرادی که تمایل خیلی زیادی به عضویت در سمن‌ها دارند دارای سطح بالاتری از امید به آینده نیز هستند و در نقطه مقابل افرادی که سطح متوسط تمایل را دارند در سطح پایینی نسبت به سایر گروه‌ها قرار می‌گیرند.

سرمایه اجتماعی و امید آینده جوانان

مطالعه نشان داد که هم سرمایه اجتماعی و هم ابعاد مورد مطالعه در تحقیق یعنی اعتماد اجتماعی، حمایت اجتماعی و مشارکت اجتماعی نقش قابل توجهی در امید به آینده ایفا می‌کنند نقش همه این عوامل مثبت و نسبتاً قابل توجه می‌باشد بر اساس ضرایب بتای به دست آمده که امکان مقایسه این عوامل را به ما می‌دهد سرمایه اجتماعی که شاخص ترکیب شده است بالاترین میزان اثرگذاری را بر روی امید به آینده با مقدار بتای ۰,۵۸۶ دارد، پس از سرمایه اجتماعی مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و در نهایت حمایت اجتماعی به ترتیب از بیشترین تا کمترین مقدار بتا را از خود نشان می‌دهند بنابراین عامل مشارکت اجتماعی جدی‌ترین عامل امید به آینده در بین ابعاد سرمایه اجتماعی محسوب می‌شود. همچنین مدل طراحی شده در نرم‌افزار Amos و بارهای عاملی به دست آمده و نیز ارتباط بین سرمایه اجتماعی و امید به آینده نشان دادند که این ارتباط در مدل تحلیل مسیر نیز مورد تایید بوده و ضریب مسیر تأثیر سرمایه اجتماعی بر امید به آینده مقدار قابل توجه ۰,۶ باشد که در سطح مناسبی قرار می‌گیرد. از نظر بارهای عاملی متغیرهای اعتماد اجتماعی، حمایت اجتماعی و مشارکت اجتماعی به ترتیب از بیشترین تا کمترین بارهای عاملی استاندارد شده را بر روی سرمایه اجتماعی نشان دادند. یافته‌های مطالعه در زمینه ارتباط بین سرمایه اجتماعی و امید به آینده موید یافته‌های مطالعات علیزاده‌ا قدم (۱۳۹۱)، افراسیابی و همکاران (۱۳۹۵)، افشانی و جعفری (۱۳۹۵)، فرخ‌نژاد کشکی، محمدی و حقیقتیان (۱۳۹۷)، امیدی (۱۴۰۰)، احمدی و همکاران (۱۳۹۸)، مردانی‌فر، ظهیری‌نیا و رستگار (۱۳۹۸) می‌باشد. در زمینه ارتباط بین مشارکت اجتماعی و امید به آینده این یافته‌ها با مطالعات افشانی و جعفری (۱۳۹۵)، عباس‌زاده و همکاران (۱۳۹۵)، مردانی‌فر، ظهیری‌نیا و رستگار (۱۳۹۸)، حسین‌پناهی و تاج‌الدین (۱۳۹۳) همسویی نشان می‌دهد. در زمینه ارتباط بین اعتماد اجتماعی و امید به آینده یافته‌ها با مطالعات افشانی و جعفری (۱۳۹۵)، مردانی‌فر، ظهیری‌نیا و رستگار (۱۳۹۸)، متقی، شاملی و هنرکار (۱۳۹۷)، مسلمی و فاضلی (۱۳۹۸) همسو و با یافته‌های امیرکافی و سجادی (۱۴۰۱) متفاوت می‌باشند و همچنین در زمینه ارتباط بین حمایت اجتماعی و امید به آینده یافته‌ها موید مطالعات افشانی و

- جعفری (۱۳۹۵)، سیمبر، حسین‌خانزاده و ابوالقاسمی (۱۳۹۸)، فرخ‌نژاد کشکی، محمدی و حقیقتیان (۱۳۹۷) می‌باشند. با توجه به یافته‌ها به محققان توصیه می‌شود برای تکمیل این مطالعه به موضوعات زیر بپردازند:
- مطالعه امید به آینده در بین گروه‌های خاص مانند دانش‌آموزان، دانشجویان، کارکنان سازمان‌ها و...
 - تحلیل محتوای کتب درسی مدارس و رشته‌های مختلف دانشگاهی بر اساس توجه به امید به آینده
 - مطالعه دیدگاه مسئولین فرهنگی، والدین، معلمان و اساتید در زمینه امید به آینده و عوامل مؤثر بر آن
 - مطالعه راهکارهای امید آفرینی در جامعه بر اساس سخنرانی‌های مسئولان نظام
 - تحلیل نقش باورهای دینی، رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی، تجربیات فردی، والدین، ارتباطات خانوادگی، شبکه‌های اجتماعی، گروه‌های همسالان در شکل‌گیری امید به آینده جوانان استان زنجان.
- همچنین به مسئولین مرتبط با موضوع پیشنهاد می‌شود در مورد امید به آینده فعالیت‌های زیر را انجام دهند: راه اندازی کارگاه‌های انگیزشی و تبادل تجربیات. ایجاد گروه‌های داوطلبانه حامی امید. برگزاری کارگاه‌های مهارت‌های زندگی و مدیریت استرس. تاسیس پلتفرم‌های آنلاین مشاوره و حمایت جوانان. مشاوره‌های شغلی با تمرکز بر موفقیت. تاسیس انجمن‌های حمایتی و انگیزشی جوانان. کمپین‌های آموزش افزایش امید از طریق روابط مثبت. کارگاه‌های شناسایی و پرورش استعداد. مشاوره‌های فردی روانشناسی با تمرکز بر اهداف. حمایت از برنامه‌های ورزشی و هنری. کارگاه‌های هدف‌گذاری و برنامه‌ریزی. دوره‌های آموزشی و کارآموزی شغلی. مشاوره‌های خانوادگی برای حمایت عاطفی. کارگاه‌های مهارت‌های تربیتی.

منابع

- احمدی، س.، کیوان‌آرا، م.، صادقی، ز.، و ابتکاری، م.ح. (۱۳۹۸). ارتباط سرمایه اجتماعی با امید به آینده در بین بیماران مبتلا به سرطان در بیمارستان سیدالشهدا شهر اصفهان. مجله دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی، ۱۱(۲)، ۷-۱.
- افراسیابی، ح.، خویبیری، ف.، قدرتی، ش.، و دشتی‌زاد، س. (۱۳۹۵). عوامل اجتماعی مرتبط با امید جوانان به آینده (مطالعه دانشجویان دانشگاه‌های شهر یزد). مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ۱۵(۳۱)، ۱-۲۰.
- افشانی، س.ع.، و جعفری، ز. (۱۳۹۵). رابطه سرمایه اجتماعی و امید به آینده در بین دانشجویان دانشگاه یزد. فصلنامه علوم اجتماعی، ۲۵(۷۳)، ۹۲-۱۱۵.
- امید، ر. (۱۴۰۰). سیاست‌گذاری اجتماعی و مسئله امید: مطالعه ارزیابی جامعه از آینده در پیمایش‌های ملی دهه ۱۳۹۰. پژوهشنامه مددکاری اجتماعی، ۸(۲۷)، ۲۹-۶۴.
- امیرخان‌نژاد، ا.، و صباغ، ص. (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین بیگانگی اجتماعی، فقر اقتصادی و اعتقادات دینی با امید به آینده دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی مرنند. مطالعات جامعه‌شناسی، ۷(۲۶)، ۷-۱۹.
- امیرکافی، م.، و سجادی، ح. (۱۴۰۱). بررسی امید به آینده و میل به برنامه‌ریزی (قابلیت شخصی) افراد ساکن در محلات محروم شهر کرمان: بینش‌هایی برای تحقیق و سیاست‌گذاری. مطالعات راهبردی فرهنگ، ۲(۲)، ۱۴۷-۱۸۲.
- آهن‌کوب‌نژاد، م.ر.، و مهرابی‌زاده‌هنرمند، م. (۱۳۸۶). بررسی میزان امید به آینده در جوانان شهر اهواز. تهران: مراکز جهاد دانشگاهی.
- حسن‌زاده، ر.، محمدقاسمی، ح.، یداله‌پور، ب.، و رودباری‌شهمیری، خ. (۱۳۹۱). راه‌های تقویت امید به آینده از منظر قرآن و روایات. مجله علمی - پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی بابل، ۱۵(ویژه‌نامه ۱).

امید به آینده در بین جوانان استان زنجان با تاکید بر نقش سرمایه اجتماعی

- حسین پناهی، م. و تاج‌الدین، م.ب. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر ساختار خانواده (فعال‌گرا، امید به آینده) بر مشارکت اجتماعی دانشجویان (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه پیام نور همدان). مطالعات علوم اجتماعی ایران، ۱۱(۴۲)، ۱۷-۳۲.
- رئیسی‌زاده، م.، میرفریدی، ا.، و حیدری، آ. (۱۳۹۶). بررسی امید به آینده و ارتباط آن با دینداری و پایگاه اجتماعی و اقتصادی (مورد مطالعه: ساکنان ۱۸ سال و بالاتر شهر یاسوج). فصلنامه علمی - پژوهشی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، ۱۱(۳).
- سیمیر، ثنا؛ حسین‌خانزاده، عباسعلی؛ و ابوالقاسمی، عباس. (۱۳۹۸). امید به آینده، روابط دلبستگی و مشکلات هیجانی-رفتاری در کودکان کار. سلامت روان کودک (روان کودک)، ۶(۳)، ۵۱-۶۵.
- صفا، میترا؛ و منظمی‌مطلق، رامین. (۱۳۸۱). بررسی امید به آینده در زندانیان زندان مرکزی خرم‌آباد. یافته، ۴(۴)، پیاپی ۱۵، ۵۳-۵۶.
- عباس‌زاده، محمد؛ علیزاده‌اقدام، محمدباقر؛ دولتی، علی؛ و موسوی، آرزو. (۱۳۹۵). مطالعه نقش دینداری در توسعه امید به آینده در بین شهروندان آذرشهر. دین و سلامت، ۴(۱)، ۴۷-۵۶.
- عبدالهی، عادل. (۱۳۹۹). بررسی عوامل جمعیتی و اقتصادی-اجتماعی مؤثر بر امید به آینده در شهر تهران. مطالعات جمعیتی، ۱۶(۱)، ۳۱۵-۳۴۲. <https://doi.org/10.22037/jips.10.22037.2020.240642.1068>
- علیزاده‌اقدام، محمدباقر. (۱۳۹۱). بررسی میزان امید به آینده در بین دانشجویان و عوامل مؤثر بر آن. جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۳(۴)، ۱۸۹-۲۰۶.
- فرخ‌نژادکشی، داوود؛ محمدی، اصغر؛ و حقیقتیان، منصور. (۱۳۹۷). بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر در امید به آینده حاشیه‌نشینان تبریز. مطالعات جامعه‌شناختی شهری، ۹(۲۹)، ۷۹-۱۰۲.
- قدرتی، شفیقه؛ دشتی‌زاد، سعید؛ افراسیابی، حسین؛ و خوباری، فهیمه. (۱۳۹۵). عوامل اجتماعی مرتبط با امید جوانان به آینده (مطالعه دانشجویان دانشگاه‌های شهر یزد). مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ۱۵(۳۱).
- کرمی‌دولشاه، پریسا؛ تقوایی‌نیا، علی؛ و نیکدل، فریبرز. (۱۳۹۸). نیازهای روان‌شناختی اساسی و روان‌درستی فاعلی: نقش میانجی امید و چشم‌انداز آینده. مجله علوم روان‌شناختی، ۱۸(۸۲)، ۱۱۴۷-۱۱۵۹.
- کرمی‌زاده، دانا. (۱۴۰۲). بررسی رابطه امید به آینده با سطح دینداری و پایگاه اجتماعی-اقتصادی در میان دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز. کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران.
- گلابی، فاطمه؛ کوهی، کمال؛ و حاجی‌محمدی، فاطمه. (۱۴۰۱). مطالعه تعیین‌کننده‌های اجتماعی رضایت از زندگی در بین شهروندان. علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۹(پیاپی ۴۱)، ۱۰۳-۱۳۵.
- متقی، شکوفه؛ شاملی، لیلا؛ و هنرکار، رحیم. (۱۳۹۷). اثربخشی درمان متمرکز بر هیجان بر افسردگی، امید به آینده و اعتماد بین‌فردی در زنان مطلقه. مطالعات روان‌شناختی، ۱۴(۴)، ۱۰۷-۱۲۲.
- مردانی‌فر، فهیمه؛ ظهیری‌نیا، مصطفی؛ و رستگار، یاسر. (۱۳۹۸). سرمایه اجتماعی و امید به آینده در میان دانشجویان (مطالعه دانشگاه‌های شهر بندرعباس). مدیریت سرمایه اجتماعی، ۶(۱)، ۸۵-۱۰۴.
- مسلمی، حسین؛ و فاضلی، سیدطاهر. (۱۳۹۸). سهم سرمایه اجتماعی در تولید احساس امنیت (مورد مطالعه: شهر زنجان). مطالعات امنیت اجتماعی، ۱۰(۵۷)، ۲۴۹-۲۷۴.
- میرزاییان، بهرام؛ حسن‌زاده، رمضان؛ و مصلحی‌جویباری، میترا. (۱۳۹۳). سهم امید به آینده معلمان زن در پیش‌بینی شادکامی دانش‌آموزان دختر. زن و جامعه (جامعه‌شناسی زنان)، ۱۵(سلسل ۱۷)، ۱۲۱-۱۳۸.
- Adelabu, D. H. (2008). Future time perspective, hope, and ethnic identity among African American adolescents. *Urban Education*, 43(3), 347-360.
- Apostolidis, T., Fieulaine, N., & Soulé, F. (2006). Future time perspective as predictor of cannabis use: Exploring the role of substance perception among French adolescents. *Addictive Behaviors*, 31(12), 2339-2343.

- Baltes, P. B., Lindenberger, U., & Staudinger, U. M. (2006). **Life span theory in developmental psychology**. In R. M. Lerner & W. Damon (Eds.), *Handbook of Child Psychology* (6th ed., Vol. 1, pp. 569–664). Hoboken, NJ: Wiley.
- Barnum, D. D., Snyder, C. R., Rapoff, M. A., Mani, M. M., & Thompson, R. (1998). **Hope and social support in the psychological adjustment of pediatric burn survivors and matched controls**. *Children's Health Care*, 27, 15–30.
- Benson, P. L. (2008). **How Parents Can Ignite the Hidden Strengths of Your Teenagers**. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Bolland, J. M. (2003). **Hopelessness and risk behaviour among adolescents living in high-poverty inner-city neighbourhoods**. *Journal of Adolescence*, 26, 145–158.
- Boniwell, I., Osin, E., Alex Linley, P., & Ivanchenko, G. V. (2010). **A question of balance: Time perspective and well-being in British and Russian samples**. *The Journal of Positive Psychology*, 5(1), 24–40.
- Callina, K. S., Johnson, S. K., Buckingham, M. H., & Lerner, R. M. (2014). **Hope in context: Developmental profiles of parent connection and hopeful future expectations across adolescence**. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(6), 869–884.
- Callina, K. S., Mueller, M. K., Buckingham, M. H., & Gutierrez, A. S. (2015). **Building hope for positive youth development: Research, practice, and policy**. In *Promoting Positive Youth Development: Lessons from the 4-H Study* (pp. 71–94).
- Chimick, W. T., & Nikolaichak, C. L. (2004). **Exploring the links between depression, integrity, and hope in the elderly**. *Journal of Psychiatry*, 49, 428–433.
- Daly, M., & Silver, H. (2008). **Social exclusion and social capital: A comparison and critique**. *Theory and Society*, 37, 537–566.
- Edwards, L. M., Ong, A. D., & Lopez, S. J. (2007). **Hope measurement in Mexican American youth**. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 29(2), 225–241.
- Ferrari, J. R., & Díaz-Morales, J. F. (2007). **Procrastination: Different time orientations reflect different motives**. *Journal of Research in Personality*, 41(3), 707–714.
- Freund, A. M., & Baltes, P. B. (2002). **Life-management strategies of selection, optimization and compensation: Measurement by self-report and construct validity**. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82, 642–662.
- Froh, J. J., Kashdan, T. B., Yurkewicz, C., Fan, J., Allen, J., & Glowacki, J. (2010). **The benefits of passion and absorption in activities: Engaged living in adolescents and its role in psychological well-being**. *The Journal of Positive Psychology*, 5(4), 311–332.
- Furlong, M., You, S., Felix, E., Sharkey, J., & Tanigawa, D. (2008). **Relations among school connectedness, hope, life satisfaction, and bully victimization**. *Psychology in the Schools*, 45.
- Gallup. (2009a). **Relationships between hope, income, and teacher-student ratio in March 2009 Gallup Student Poll**. Unpublished data. Omaha, NE.
- Gallup. (2009b). **Hope, engagement, and well-being as predictors of attendance, credits earned, and GPA in high school freshmen**. Unpublished data. Omaha, NE.
- Husman, J., & Shell, D. F. (2008). **Beliefs and perceptions about the future: A measurement of future time perspective**. *Learning and Individual Differences*, 18(2), 166–175.
- Julien, C. (2015). **Bourdieu, social capital and online interaction**. *Sociology*, 49(2), 356–373.
- Lang, F. R., & Carstensen, L. L. (2002). **Time counts: Future time perspective, goals, and social relationships**. *Psychology and Aging*, 17(1), 125–139.

- Lerner, R. M., Freund, A. M., De Stefanis, I., & Habermas, T. (2001). **Understanding developmental regulation in adolescence: The use of the Selection, Optimization, and Compensation model.** *Human Development*, 44(1), 29–50.
- Lopez, S. J., Reichard, R. J., Marques, S. C., & Dollwet, M. (2014). **Relation of hope to academic outcomes: A meta-analysis.** *Manuscript submitted for publication.*
- Markus, H., & Nurius, P. (1986). **Possible selves.** *The American Psychologist*, 41(9), 954–969.
- Marques, S. C., & Gallagher, M. W. (2017). **Age differences and short-term stability in hope: Results from a sample aged 15 to 80.** *Journal of Applied Developmental Psychology*, 53, 120–126.
- , S. C., & Lopez, S. J. (2014). **The promotion of hope in children and youth.** In *Increasing Psychological Well-Being in Clinical and Educational Settings: Interventions and Cultural Contexts* (pp. 187–197). Dordrecht: Springer.
- Marques, S. C., Pais-Ribeiro, J. L., & Lopez, S. J. (2011). **The role of positive psychology constructs in predicting mental health and academic achievement in children and adolescents: A two-year longitudinal study.** *Journal of Happiness Studies*, 12, 1049–1062.
- Mathew, J., Dunning, C., Coats, C., & Whelan, T. (2014). **The mediating influence of hope on multidimensional perfectionism and depression.** *Personality and Individual Differences*, 70, 66–71.
- Mello, Z. R., & Worrell, F. C. (2006). **The relationship of time perspective to age, gender, and academic achievement among academically talented adolescents.** *Journal for the Education of the Gifted*, 29(3), 271–289.
- Menninger, K. (1959). **The academic lecture on hope.** *The American Journal of Psychiatry*, 109, 481–491.
- Munoz, R. T., Quinton, K. A., Worley, J. A., & Hellman, C. M. (2019). **Locus of hope: External hope in parents/guardians as an antecedent of adolescents' internal hope and life satisfaction.** *Child Indicators Research*, 12(3), 1107–1124.
- Nurmi, J. E. (1991). **How do adolescents see their future? A review of the development of future orientation and planning.** *Developmental Review*, 11, 1–59.
- Oyserman, D., & James, L. (2009). **Possible selves: From content to process.** In K. D. Markman, W. M. P. Klein, & J. A. Suhr (Eds.), *Handbook of Imagination and Mental Simulation* (pp. 373–394). New York: Psychology Press.
- Proctor, C., & Linley, P. A. (2014). **Life satisfaction in youth.** In *Increasing Psychological Well-Being in Clinical and Educational Settings: Interventions and Cultural Contexts* (pp. 199–215).
- Rivera, M., Shapoval, V., & Medeiros, M. (2021). **The relationship between career adaptability, hope, resilience, and life satisfaction for hospitality students in times of COVID-19.** *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 29, 100344.
- Salik, M., Zhu, Z., & Liu, B. (2014). **Sociology of higher education: A case study of Pakistan.** *European Journal of Research in Social Sciences*, 2(3).
- Shogren, K. A., Lopez, S. J., Wehmeyer, M. L., Little, T. D., & Pressgrove, C. (2006). **The role of positive psychology constructs in predicting life satisfaction in adolescents with and without cognitive disabilities: An exploratory study.** *The Journal of Positive Psychology*, 1(1), 37–52.
- Snyder, C. R., & Lopez, S. J. (2005). **Handbook of Positive Psychology** (pp. 125–170). Oxford: Oxford University Press.
- Snyder, C. R. (2002). **Hope theory: Rainbows in the mind.** *Psychological Inquiry*, 13, 249–275.

- Lerner, R. M., Freund, A. M., De Stefanis, I., & Habermas, T. (2001). **Understanding developmental regulation in adolescence: The use of the Selection, Optimization, and Compensation model.** *Human Development*, 44(1), 29–50.
- Lopez, S. J., Reichard, R. J., Marques, S. C., & Dollwet, M. (2014). **Relation of hope to academic outcomes: A meta-analysis.** *Manuscript submitted for publication.*
- Markus, H., & Nurius, P. (1986). **Possible selves.** *The American Psychologist*, 41(9), 954–969.
- Marques, S. C., & Gallagher, M. W. (2017). **Age differences and short-term stability in hope: Results from a sample aged 15 to 80.** *Journal of Applied Developmental Psychology*, 53, 120–126.
- , S. C., & Lopez, S. J. (2014). **The promotion of hope in children and youth.** In *Increasing Psychological Well-Being in Clinical and Educational Settings: Interventions and Cultural Contexts* (pp. 187–197). Dordrecht: Springer.
- Marques, S. C., Pais-Ribeiro, J. L., & Lopez, S. J. (2011). **The role of positive psychology constructs in predicting mental health and academic achievement in children and adolescents: A two-year longitudinal study.** *Journal of Happiness Studies*, 12, 1049–1062.
- Mathew, J., Dunning, C., Coats, C., & Whelan, T. (2014). **The mediating influence of hope on multidimensional perfectionism and depression.** *Personality and Individual Differences*, 70, 66–71.
- Mello, Z. R., & Worrell, F. C. (2006). **The relationship of time perspective to age, gender, and academic achievement among academically talented adolescents.** *Journal for the Education of the Gifted*, 29(3), 271–289.
- Menninger, K. (1959). **The academic lecture on hope.** *The American Journal of Psychiatry*, 109, 481–491.
- Munoz, R. T., Quinton, K. A., Worley, J. A., & Hellman, C. M. (2019). **Locus of hope: External hope in parents/guardians as an antecedent of adolescents' internal hope and life satisfaction.** *Child Indicators Research*, 12(3), 1107–1124.
- Nurmi, J. E. (1991). **How do adolescents see their future? A review of the development of future orientation and planning.** *Developmental Review*, 11, 1–59.
- Oyserman, D., & James, L. (2009). **Possible selves: From content to process.** In K. D. Markman, W. M. P. Klein, & J. A. Suhr (Eds.), *Handbook of Imagination and Mental Simulation* (pp. 373–394). New York: Psychology Press.
- Proctor, C., & Linley, P. A. (2014). **Life satisfaction in youth.** In *Increasing Psychological Well-Being in Clinical and Educational Settings: Interventions and Cultural Contexts* (pp. 199–215).
- Rivera, M., Shapoval, V., & Medeiros, M. (2021). **The relationship between career adaptability, hope, resilience, and life satisfaction for hospitality students in times of COVID-19.** *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 29, 100344.
- Salik, M., Zhu, Z., & Liu, B. (2014). **Sociology of higher education: A case study of Pakistan.** *European Journal of Research in Social Sciences*, 2(3).
- Shogren, K. A., Lopez, S. J., Wehmeyer, M. L., Little, T. D., & Pressgrove, C. (2006). **The role of positive psychology constructs in predicting life satisfaction in adolescents with and without cognitive disabilities: An exploratory study.** *The Journal of Positive Psychology*, 1(1), 37–52.
- Snyder, C. R., & Lopez, S. J. (2005). **Handbook of Positive Psychology** (pp. 125–170). Oxford: Oxford University Press.
- Snyder, C. R. (2002). **Hope theory: Rainbows in the mind.** *Psychological Inquiry*, 13, 249–275.

- Snyder, C. R., Cheavens, J., & Sympson, S. C. (1997a). **Hope: An individual motive for social commerce.** *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 1, 107–118.
- Snyder, C. R., Hoza, B., Pelham, W. E., Rapoff, M., Ware, L., Danovsky, M., ... & Stahl, K. J. (1997b). **The development and validation of the Children's Hope Scale.** *Journal of Pediatric Psychology*, 22(3), 399–421.
- Snyder, C. R., Hoza, B., Pelham, W. E., Rapoff, M., Ware, L., Danovsky, M., Highberger, L., Rubinstein, H., & Stahl, K. J. (1997c). **The development and validation of the Children's Hope Scale.** *Journal of Pediatric Psychology*, 22, 399–421.
- Snyder, C. R., McDermott, D., Cook, W., & Rapoff, M. (2002). **Hope for the Journey** (Revised ed.). Clinton Corners, NY: Percheron Press.
- Stotland, E. (1969). **The Psychology of Hope.** *San Francisco, CA: Jossey-Bass.*
- Tavakol, M., & Heidarei, A. (2015). **The relationship between the quality of life and hope with depression among divorced women and divorce applicants.** *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, 55, 95–100.
- Tennen, H., Affleck, G., & Tennen, R. (2002). **Clipped feathers: The theory and measurement of hope.** *Psychological Inquiry*, 13(4), 311–317.
- Yowell, C. M. (2000). **Possible selves and future orientation: Exploring hopes and fears of Latino boys and girls.** *Journal of Early Adolescence*, 20(3), 245–280.
- Zimbardo, P. G., & Boniwell, I. (2004). **Balancing one's time perspective in pursuit of optimal functioning.** In *Positive Psychology in Practice* (pp. 105–168).
- Zimbardo, P. G., & Boyd, J. N. (2014). **Putting time in perspective: A valid, reliable individual-differences metric.** In *Time Perspective Theory: Review, Research and Application: Essays in Honor of Philip G. Zimbardo* (pp. 17–55). Cham: Springer International Publishing.

